

vlastnosti však tvoří pouze *látku* krásna, která se může u každého předmětu obměňovat; mohou patřit k pravdě, která je také jen látkou krásy. Forma krásna je jen svobodný přednes pravdy, účelnosti, dokonalosti.

Budovu nazýváme dokonalou, když se všechny její části řídí pojmem a účelem celku, a její *formu* určuje čistě její idea. Krásnou ji však nazýváme, když si nemusíme vypomoci touto ideou, abychom nahlédli formu, když části vznikají svobodně a bezděčně ze sebe samých a všechny se jeví omezeny samy sebou. Budova (mimořádně řečeno) nemůže být proto nikdy zcela svobodným uměleckým dílem, a nikdy nemůže dosáhnout ideálu krásy, protože je přímo nemožné, vystačit u budovy, která potřebuje schodiště, dveře, komíny, okna a kamna, bez pomoci pojmu, a tedy skrýt heteronomii. Úplně čistá může být tedy jenom ta umělecká krása, jejíž ideál se nachází v samotné přírodě.

Krásná je nádoba, když vypadá stejně jako svobodná hra přírody, aniž by odporovala svému pojmu. Ucho je na nádobě jen kvůli použití, tedy prostřednictvím pojmu; jestliže má být ale nádoba krásná, musí toto ucho vystávat tak nenásilně a svobodně, že zapomeneme jeho určení. Kdyby však vystupovalo v pravém úhlu, kdyby se široké břicho náhle zužovalo do úzkého krku atp., zničila by tato náhlá změna směru všechno zdání dobrovolnosti a autonomie jevu by zmizela.

Kdy říkáme, že nějaká osoba je krásně oblečená? Když ani tělo nepůsobí újmu svobodě šatů, ani šaty svobodě těla; když šaty vypadají, jako by neměly s tělem nic společného, a přece splňují svůj účel nejdokonalejším způsobem. Krása či spíše vkus pohlíží na všechny věci jako na *samoučely* a vůbec nestrpí, aby jedna sloužila druhé jako prostředek nebo nesla jeho. V estetickém světě je každá přírodní bytost svobodným občanem, který má stejná práva s nejurčenějším a *ani kvůli celku nesmí být přinucován*, ale ke všemu musí teprve sám *svolit*. V tomto estetickém

kém světě, který je úplně jiný než nejdokonalejší platónská republika⁸, vyžaduje také kabát, který nosím na těle, můj respekt pro svoji svobodu, a požaduje ode mě, stejně jako ostýchavý služebník, abych nikomu neukazoval, že mi *slouží*. Za to mi však naopak slibuje, že bude svoji svobodu užívat tak skromně, že moje svoboda tím nijak neutrpí; a když oba dodržíme slovo, řekne celá společnost, že jsem krásně oblečen. Je-li proti tomu kabát *těsný*, ztrácíme svoji svobodu oba, kabát a já. Proto jsou všechny *zcela těsné* a *zcela volné* druhy oděvů stejně málo krásné; i když neuvážíme, že oba omezují svobodu pohybů, ukazuje u zcela těsných šatů tělo svůj tvar jen na úkor šatů, a u volných šatů skrývá kabát tvar těla, když se nafukuje sám svou formou, a svého pána ponizuje na pouhého nosiče.

Bříza, smrk, topol jsou krásné, když štíhle vyrazí do výše, dub je krásný, když se ohýbá; příčina je v tom, že dub, ponechán sám sobě, tíhne ke změně směru, bříza naproti tomu zachovává přímý směr. Jestliže se tedy ukazuje dub štíhlý a bříza ohnutá, žádný z nich není krásný, protože jejich směry prozrazují cizí vliv, heteronomii. Když naproti tomu vítr ohýbá topol, shledáváme ho opět krásným, protože topol kymáclivým pohybem vyjadřuje svoji svobodu.

Který strom si nejraději vyhledá malíř, aby ho použil ve svých krajinách? Jistě ten, který užívá té svobody, jež mu zbývá při vší technice jeho skladby – který se neřídí otrocky podle svého souseda, nýbrž si, dokonce s určitou odvahou, něco dovoluje, vybočuje ze svého řádu, obrací se svévolně sem či tam, když zde musel nechat mezeru, tam něco přikrýt svým růstem. Oproti tomu přejde lhostejně kolem toho stromu, který roste stále týmž směrem, i když mu jeho rod dovoluje mnohem více svobody, jehož větve zůstávají ustrašené v řadě, jako by byly vyrovnány podle provázku.

Na každé velké kompozici je nutné, aby se jednotlivost omezila, aby nechala působit celek. Je-li toto omezení jednotlivosti současně účinkem její svobo-